Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

18. juuni 2020*

Eelotsusetaotlus – Euroopa Liidu kodakondsus – Direktiiv 2004/38/EÜ – Artiklid 5, 10 ja 20 – Liidu kodaniku kolmanda riigi kodanikust pereliikme õigus liikmesriiki siseneda – Tõend niisuguse õiguse omamise kohta – Liidu kodaniku pereliikme elamisloa omamine – Alalise elamisloa omamine

Kohtuasjas C-754/18,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bírósági (Budapesti halduse töökohus, Ungari) 21. novembri 2018. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 3. detsembril 2018, menetluses

Ryanair Designated Activity Company

versus

Országos Rendőr-főkapitányság,

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja president A. Prechal, kohtunikud L. S. Rossi, J. Malenovský (ettekandja), F. Biltgen ja N. Wahl,

kohtujurist: M. Szpunar,

kohtusekretär: ametnik C. Strömholm,

arvestades kirjalikku menetlust ja 5. detsembri 2019. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

– Ryanair Designated Activity Company, esindajad: *ügyvédek* A. Csehó, Á. Illés, Á. Kollár ja V. Till,

– Ungari valitsus, esindajad: M. Z. Fehér, M. M. Tátrai ja Zs. Wagner,

– Tšehhi valitsus, esindajad: M. Smolek, J. Vláčil ja A. Brabcová,

– Kreeka valitsus, esindaja: L. Kotroni,

– Euroopa Komisjon, esindajad: E. Montaguti, Zs. Teleki ja J. Tomkin,

olles 27. veebruari 2020. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

* Kohtumenetluse keel: ungari.

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ (ELT 2004, L 158, lk 77), artikleid 5, 10 ja 20 ning Schengenis 19. juunil 1990 alla kirjutatud ja 26. märtsil 1995 jõustunud konventsiooni, millega rakendatakse 14. juuni 1985. aasta Schengeni lepingut Beneluxi Majandusliidu riikide, Saksamaa Liitvabariigi ja Prantsuse Vabariigi valitsuste vahel nende ühispiiridel kontrolli järkjärgulise kaotamise kohta (EÜT 2000, L 239, lk 19; ELT eriväljaanne 19/02, lk 9) (edaspidi „Schengeni konventsioon“), artiklit 26.

2 Taotlus on esitatud Ryanair Designated Activity Company (edaspidi „Ryanair“) ja Országos Rendőr-főkapitánysági (Ungari politseiamet) vahelises kohtuvaidluses sellele äriühingule määratud trahvi üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 2004/38

3 Direktiivi 2004/38 põhjendustes 5 ja 8 on märgitud:

„(5) Et kõikide liidu kodanike õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil saaks kasutada vabaduse ja väärikuse objektiivseid tingimusi täites, tuleks see õigus anda ka nende pereliikmetele, sõltumata nende kodakondsusest. […]

[…]

(8) Et hõlbustada nende pereliikmete vaba liikumist, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, tuleks need isikud, kes on juba saanud elamisloa, vabastada nõudest omandada sissesõiduviisa, mis on määratletud nõukogu 15. märtsi 2001. aasta määruses (EÜ) nr 539/2001, milles loetletakse kolmandad riigid, kelle kodanikel peab välispiiride ületamisel olema viisa, ja need kolmandad riigid, kelle kodanikud on sellest nõudest vabastatud, [(EÜT 2001, L 81, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 65)] või, kui see on asjakohane, kohaldatavates liikmesriigi õigusaktides.

[…]“.

4 Direktiivi 2004/38 I peatükis „Üldsätted“ asuva artikli 3 „Soodustatud isikud“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Käesolevat direktiivi kohaldatakse kõikide liidu kodanike suhtes, kes liiguvad liikmesriiki või elavad liikmesriigis, mille kodanikud nad ei ole, ja nende […] pereliikmete suhtes, kes on nendega kaasas või ühinevad nendega.“

5 Direktiivi II peatükis „Lahkumis- ja sisenemisõigus“ asuvas artiklis 5 „Sisenemisõigus“ on sätestatud:

„1. Ilma et see piiraks siseriikliku piirikontrolli suhtes kohaldatavate, reisidokumente käsitlevate sätete kohaldamist, annavad liikmesriigid liidu kodanikele loa siseneda nende territooriumile kehtiva isikutunnistuse või passiga ning nende pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, loa siseneda nende territooriumile kehtiva passiga.

Liidu kodanikelt ei või nõuda sissesõiduviisat ega muid samaväärseid formaalsusi.

2. Pereliikmetelt, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, nõutakse üksnes määrusele [nr 539/2001] või, kui see on asjakohane, liikmesriigi õigusele vastavat sissesõiduviisat. Käesoleva direktiivi kohaldamisel vabastab artiklis 10 nimetatud kehtiv elamisluba sellised pereliikmed viisanõudest.

[…]“.

6 Sama direktiivi III peatükk „Elamisõigus“ sisaldab muu hulgas artikleid 7, 9 ja 10.

7 Direktiivi 2004/38 artiklis 7 „Üle kolmekuuline elamisõigus“ on ette nähtud:

„1. Kõikidel liidu kodanikel on õigus elada teise liikmesriigi territooriumil kauem kui kolm kuud, kui:

[…]

2. Lõikes 1 ettenähtud elamisõigus laieneb ka pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kes on liidu kodanikuga vastuvõtvas liikmesriigis kaasas või ühinevad temaga […].

[…]“.

8 Direktiivi artikli 9 „Haldusformaalsused pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud“ lõikes 1 on ette nähtud:

„Liikmesriigid annavad elamisloa välja liidu kodaniku pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kui nende kavandatav elamisperiood ületab kolme kuud.“

9 Selle direktiivi artikli 10 „Elamislubade väljaandmine“ lõikes 1 on sätestatud:

„Liidu kodanike pereliikmete elamisõigust, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, tõendatakse dokumendi „Liidu kodaniku pereliikme elamisluba“ väljaandmisega hiljemalt kuue kuu jooksul alates taotluse esitamise kuupäevast. […]“.

10 Sama direktiivi IV peatükk „Alaline elamisõigus“ sisaldab muu hulgas artikleid 16 ja 20.

11 Direktiivi 2004/38 artikli 16 „Üldeeskirjad liidu kodanikele ja nende pereliikmetele“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Liidu kodanikud, kes on elanud vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat, saavad seal alalise elamisõiguse. […].

2. Lõiget 1 kohaldatakse ka nende pereliikmete suhtes, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid on koos liidu kodanikuga elanud vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat.“

12 Sama direktiivi artikli 20 „Alaline elamisluba pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud“ lõigetes 1 ja 2 on sätestatud:

„1. Liikmesriigid annavad pereliikmetele, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, kuid kellel on alaline elamisõigus, alalise elamisloa kuue kuu jooksul alates taotluse esitamisest. Alalist elamisluba uuendatakse automaatselt iga kümne aasta järel.

2. Alalise elamisloa taotlus esitatakse enne elamisloa kehtivuse lõppemist. […]“.

Schengeni konventsioon

13 Schengeni konventsiooni II jaotises „Kontrollide kaotamine sisepiiridel ja isikute liikumine“ on muu hulgas 6. peatükk seal ette nähtud süsteemi „täiendavate meetmete“ kohta. Selles peatükis on ainult üks artikkel, nimelt artikkel 26, mille lõike 1 punktis b ja lõikes 2 on sätestatud:

„1. Vastavalt kohustustele, mis tulenevad ühinemisest 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsiooniga, mida on muudetud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga, kohustuvad konventsiooniosalised inkorporeerima oma siseriiklikku õigusse järgmised sätted:

[…]

b) veoettevõtja on kohustatud võtma kõik vajalikud meetmed, tagamaks, et õhu või mere kaudu veetaval välismaalasel on konventsiooniosalise territooriumile sisenemiseks nõutavad reisidokumendid.

2. Vastavalt kohustustele, mis tulenevad 28. juuli 1951. aasta Genfi pagulasseisundi konventsioonist, mida on muudetud 31. jaanuari 1967. aasta New Yorgi protokolliga, ja kooskõlas oma riigiõiguslike sätetega kohustuvad konventsiooniosalised kehtestama sanktsioone veoettevõtjate suhtes, kes veavad kolmandast riigist õhu või mere kaudu nende territooriumile välismaalasi, kellel puuduvad nõutavad reisidokumendid.“

Ungari õigusnormid

14 Ungari 2007. aasta I seaduse vaba liikumise ja elamise õigusega isikute riiki sisenemise ja riigis elamise kohta (a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény), mis võeti vastu 18. detsembril 2006 (*Magyar Közlöny* 2007/1.), põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni § 3 lõigetes 2–4 on ette nähtud:

„2. [Euroopa Majanduspiirkonna (EMP)] või Ungari kodanikuga kaasas oleval või Ungari territooriumil elava EMP kodaniku või Ungari kodanikuga ühineval kolmanda riigi kodanikust pereliikmel on lubatud Ungari territooriumile siseneda, kui tal on kehtiv reisidokument, mis on väljastatud kümne aasta jooksul enne kavandatavat lahkumiskuupäeva ja mille kehtivusaeg lõpeb mitte varem kui kolm kuud pärast kavandatud lahkumiskuupäeva, ning – kui mõnes vahetult kohaldatavas [liidu] õigusaktis või rahvusvahelises lepingus ei ole sätestatud teisiti – kehtiv viisa kuni 90-päevaseks kavandatud viibimiseks mis tahes 180-päevase ajavahemiku jooksul (edaspidi „kuni 90-päevane kavandatud viibimine“).

3. Samuti on Ungari territooriumile lubatud pereliikmena siseneda kõigil kolmanda riigi kodanikel, kui neil on kehtiv reisidokument, mis on väljastatud kümne aasta jooksul enne kavandatud lahkumiskuupäeva ja mille kehtivusaeg lõpeb vähemalt kolm kuud pärast kavandatud lahkumiskuupäeva, ning – kui mõnes vahetult kohaldatavas [liidu] õigusaktis või rahvusvahelises lepingus ei ole sätestatud teisiti – kehtiv viisa kuni 90-päevaseks kavandatud viibimiseks.

[…]

4. Lõigetes 2 ja 3 nimetatud isikud võivad Ungari territooriumile viisata siseneda, kui neil on kas käesolevale seadusele vastav elamisõigust tõendav dokument või elamisluba, mille on EMP kodaniku kolmanda riigi kodanikust pereliikmele väljastanud [EMP] lepingu osalisriik.“

15 Ungari 2007. aasta II seaduse kolmandate riikide kodanike sissesõidu ja riigis viibimise kohta (a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény), mis võeti vastu 18. detsembril 2006 (*Magyar Közlöny* 2007/1.), põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni § 69 lõigetes 1 ja 5 on ette nähtud:

„1. Veoettevõtja, kes toimetab kolmanda riigi kodaniku õhu- või veeteed pidi või regulaarse maanteeveoliiniga Ungari territooriumile või läbi Ungari territooriumi mõnda teise sihtriiki, peab enne vedu veenduma, et kolmanda riigi kodanikul on riiki sisenemiseks või sealt läbisõiduks kehtiv reisidokument ning vajaduse korral kehtiv viisa kuni 90-päevaseks viibimiseks Ungaris.

[…]

5. Veoettevõtjale, kes ei täida lõikes 1 ette nähtud kohustust, määratakse haldustrahv.

[…]“.

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

16 Budapesti (Ungari) Ferenc Liszti lennujaama politsei kontrollis 9. oktoobril 2017 Ryanairi Londoni (Ühendkuningriik) lennult saabuvaid reisijaid. Selle käigus tuvastas ta, et ühel Ukraina kodakondsusega reisijal – kellel oli mittebiomeetriline pass, liidu kodaniku pereliikme elamisluba, mille on direktiivi 2004/38 artikli 10 alusel andnud välja Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriik, kuid mis on hiljem kehtivuse kaotanud, ning kehtiv alaline elamisluba, mille on direktiivi artikli 20 kohaselt välja andnud samuti Ühendkuningriik – ei olnud viisat.

17 Leides, et sellel reisijal ei olnud seetõttu kõiki Ungari territooriumile sisenemiseks nõutavaid reisidokumente, ei lubanud politsei tal riiki siseneda ja palus Ryanairil ta Londonisse tagasi saata. Lisaks leidis politsei, et Ryanair on veoettevõtjana jätnud võtmata vajalikud meetmed veendumaks, et nimetatud reisijal on nõutavad reisidokumendid, ning otsustas seetõttu määrata sellele äriühingule 3000-eurose trahvi.

18 Selle otsuse peale Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróságile (Budapesti haldus- ja töökohus, Ungari) esitatud hagis väitis Ryanair, et asjaomasel reisijal oli direktiivi 2004/38 artikli 5 alusel lubatud siseneda Ungari territooriumile ilma viisata, kuna tal on selle direktiivi artikli 20 kohaselt Ühendkuningriigis välja antud alaline elamisluba. Sellega seoses väitis Ryanair kõigepealt, et kuigi nimetatud direktiivi artikli 5 kohaselt on viisanõudest vabastamise tingimuseks see, et kolmanda riigi kodanikul on liidu kodaniku pereliikme elamisluba sama direktiivi artikli 10 tähenduses, võib ainult isik, kes on kõigepealt saanud sellise elamisloa, saada hiljem alalise elamisloa. Ta järeldas sellest, et kõnealust sätete kontekstipõhine analüüs viib järelduseni, et viisanõudest vabastatakse ka juhul, kui kolmanda riigi kodanikul on alaline elamisluba. Järgmiseks leiab Ryanair, et sellist elamisluba tuleb lugeda iseenesest piisavaks tõendiks selle kohta, et kolmanda riigi kodanikul on liidu kodaniku pereliikme staatus. Lõpuks lisas ta, et nii või teisiti ei ole veoettevõtjal õigust täiendavalt kontrollida asjaomase isiku perekondlikke sidemeid liidu kodanikuga, ning seega ei või seda veoettevõtjat niisuguse täiendava kontrolli tegematajätmise eest karistada.

19 Országos Rendőr-főkapitányság (Ungari politseiamet) leidis kõigepealt, et direktiivi 2004/38 artiklit 5 tuleb tõlgendada sõna-sõnalt, mis tähendab, et kolmanda riigi kodaniku vabastab liikmesriikide territooriumile sisenemiseks nõutava viisa kohustusest üksnes liidu kodaniku pereliikme elamisluba, mille nimetuski tõendab peresuhet liidu kodanikuga. Seejärel järeldas ta sellest, et alalise elamisloa, mida selle direktiivi artiklis 10 ei ole nimetatud, omamist ei saa käsitada nii, et see vabastab selle omaniku niisugusest kohustusest. Lõpuks leidis ta, et see on *a fortiori* nii juhul, kui alalise elamisloa on välja andnud liikmesriik, mis – nagu Ühendkuningriik põhikohtuasja asjaolude toimumise ajal – ei kuulu Schengeni alasse. Järelikult võib niisugust veoettevõtjat nagu Ryanair karistada Schengeni konventsiooni artikli 26 kohaselt juhul, kui ta on jätnud kontrollimata, kas sellise alalise elamisloa omanikul on viisa.

20 Neid argumente arvesse võttes selgitab eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks, et ta ei ole kindel, kas direktiivi 2004/38 artiklit 5 tuleb tõlgendada sõna-sõnalt või tuleb selle sõnastust mõista selle kontekstist lähtudes. Sellega seoses märgib ta muu hulgas, et selles direktiivis käsitatakse alalist elamisõigust „suurema“ õigusena, mis antakse kolmandate riikide kodanikele, kes on liidu kodaniku pereliikmed ja kellel on juba viis aastat järjest olnud õigus elada liikmesriigi territooriumil.

21 Teiseks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, milline on direktiivi 2004/38 artiklis 5 ette nähtud viisanõudest vabastamise ulatus, küsides, kas seda tuleb mõista nii, et seda kohaldatakse kolmandate riikide kodanikele, kes on liidu kodaniku pereliikmed, olenemata sellest, milline liikmesriik neile elamisloa väljastas, või tuleb seda mõista hoopis nii, et see on mõeldud ainult neile, kellel on Schengeni ala liikmesriigi väljastatud elamisluba. Ta märgib sellega seoses, et tema menetluses oleva vaidluse aluseks olevate asjaolude asetleidmise ajal oli Ühendkuningriik liidu liikmesriik, mis ei kuulunud Schengeni alasse.

22 Kolmandaks märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et kui tõlgendada direktiivi 2004/38 artiklit 5 nii, et seal ette nähtud viisanõudest vabastamine hõlmab ka kolmandate riikide kodanikke, kellel on Schengeni alasse mittekuuluva liikmesriigi väljastatud alaline elamisluba, siis soovib ta teada, kas sellisest elamisloast piisab, et tõendada selle omaniku õigust siseneda ilma viisata teise liikmesriigi territooriumile, või on vaja, et asjaomane isik esitaks täiendavaid dokumente, mis tõendavad tema peresuhet liidu kodanikuga.

23 Neljandaks ja viimaseks ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus kindel, millises ulatuses on veoettevõtjad kohustatud kontrollima selliste kolmandate riikide kodanike reisidokumente, kes on liidu kodaniku pereliikmed ja kes Schengeni konventsiooni artikli 26 alusel liiguvad ühest liikmesriigist teise õhu või mere kaudu. Selles küsimuses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus esiteks teada, kas „reisidokumendid“, mille kontrollimist see artikkel neilt nõuab, piirduvad dokumentidega, mis tõendavad nende isikute õigust siseneda selle teise liikmesriigi territooriumile, või hõlmavad need ka dokumente, mis tõendavad asjaomaste isikute peresuhet liidu kodanikuga. Teiseks soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, millised tagajärjed kaasnevad selle kontrollikohustuse täitmata jätmisega.

24 Neil asjaoludel otsustas Fővárosi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság (Budapesti haldus- ja töökohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas [direktiivi 2004/38] artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et kui selle direktiivi kohaldamisel on pereliikmel kas selle direktiivi artiklis 10 osutatud kehtiv elamisluba või selle artiklis 20 osutatud alaline elamisluba, on seda luba omav pereliige liikmesriigi territooriumile sisenemisel viisanõudest vabastatud?

2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas direktiivi 2004/38 artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada samamoodi juhul, kui liidu kodaniku pereliige, kes ise ei ole liikmesriigi kodanik, on omandanud alalise elamisõiguse just Ühendkuningriigis ja talle on väljastanud alalise elamisloa nimelt see riik? Teisisõnu, kas selle direktiivi artiklis 20 ette nähtud alaline elamisluba, mille on

väljastanud Ühendkuningriik, vabastab selle omaniku viisanõudest, olenemata sellest, et Ühendkuningriigile ei ole kohaldatav ei nimetatud direktiivi artikli 5 lõikes 2 osutatud [määrus nr 539/2001] ega [Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. märtsi 2016. aasta määrus (EL) 2016/399, mis käsitleb isikute üle piiri liikumist reguleerivaid liidu eeskirju (Schengeni piirieeskirjad) (ELT 2016, L 77, lk 1)]?

3. Kui vastus esimesele ja teisele küsimusele on jaatav, siis kas direktiivi 2004/38 artikli 20 kohaselt välja antud elamisloa omamist tuleb pidada iseenesest piisavaks tõendiks sellest, et loa omanik on liidu kodaniku pereliige, ja ilma et oleks vaja mingit täiendavat kontrollimist või tõendamist, on selle loa omanikul pereliikmena õigus siseneda teise liikmesriigi territooriumile ja ta on direktiivi 2004/38 artikli 5 lõike 2 alusel viisanõudest vabastatud?

4. Kui vastus kolmandale küsimusele on eitav, siis kas Schengeni konventsiooni artikli 26 lõike 1 punkti b tuleb tõlgendada nii, et lennuettevõtja on lisaks reisidokumentidele kohustatud kontrollima ka seda, kas reisija, kes soovib reisida alalise elamisloaga direktiivi 2004/38 artikli 20 tähenduses, on riiki sisenemise ajal tõepoolest ja tegelikult liidu kodaniku pereliige?

5. Kui vastus neljandale küsimusele on jaatav, siis:
   [a]) kas juhul, kui lennuettevõtja ei saa kindlaks teha, kas reisija, kes soovib reisida alalise elamisloaga direktiivi 2004/38 artikli 20 tähenduses, on riiki sisenemise ajal tõepoolest liidu kodaniku pereliige, peab lennuettevõtja keelduma seda reisijat lennuki pardale lubamast ja teda teise liikmesriiki vedamast?
   [b]) kas juhul, kui lennuettevõtja jätab selle asjaolu kontrollimata või ei keeldu vedamast reisijat, kes omab küll alalist elamisluba, kuid ei suuda tõendada, et ta on pereliige, võib sellele lennuettevõtjale määrata sel põhjusel trahvi Schengeni konventsiooni artikli 26 lõike 2 alusel?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Esimene küsimus

25 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2004/38 artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi artiklis 20 nimetatud alalise elamisloa omamine vabastab isiku, kes ei ole liikmesriigi kodanik, kuid kes on liidu kodaniku pereliige ja kellel on see alaline elamisluba, liikmesriikide territooriumile sisenemisel viisanõudest.

26 Sellega seoses on direktiivi 2004/38 artikli 5 lõike 2 esimeses lauses ette nähtud, et liidu kodaniku pereliikmetelt, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, nõutakse sissesõiduviisat vastavalt määrusele nr 539/2001 või riigisisestele õigusaktidele, ning teises lauses, et selle direktiivi kohaldamisel vabastab artiklis 10 osutatud kehtiv elamisluba asjaomased pereliikmed niisugusest viisanõudest.

27 Selle sätte sõnastuses ei viidata direktiivi 2004/38 artiklis 20 osutatud alalisele elamisloale. Siiski ei saa selline viite puudumine iseenesest tõendada *a contrario* liidu seadusandja tahet välistada alalist elamisluba omavatele liidu kodaniku pereliikmetele liikmesriikide territooriumile sisenemisel viisanõudest vabastuse andmine, mis on ette nähtud selle direktiivi artikli 5 lõikes 2.

28 Neil asjaoludel tuleb vastavalt väljakujunenud kohtupraktikale arvestada nimetatud sätte tõlgendamisel lisaks selle sõnastusele ka konteksti ning selle õigusaktiga taotletavaid eesmärke, mille osaks säte on (7. juuni 2005. aasta kohtuotsus VEMW jt, C-17/03, EU:C:2005:362, punkt 41, ja 26. märtsi 2019. aasta kohtuotsus SM (Alžeeria kafalah’ režiimi all kasuperekonda paigutatud laps), C-129/18, EU:C:2019:248, punkt 51).

29 Mis puudutab kõigepealt direktiivi 2004/38 artikli 5 lõike 2 konteksti, siis tuleb esiteks märkida, et selle direktiivi artiklis 10 nimetatud elamisluba ja artiklis 20 nimetatud alaline elamisluba on mõlemad dokumendid, mille omamine liidu kodaniku pereliikmete poolt, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, on tõendiks sellest, et neil on elamisõigus ja seega õigus liikmesriikide territooriumile siseneda.

30 Täpsemalt on direktiivi 2004/38 artiklis 10 nimetatud elamisluba – nagu nähtub selle direktiivi artikli 9 lõikest 1 – dokument, mille liikmesriigid on väljastanud selleks, et tõendada, et asjaomastel isikutel on üle kolmekuuline elamisõigus, nagu on ette nähtud nimetatud direktiivi artikli 7 lõikes 2.

31 Mis puudutab direktiivi 2004/38 artiklis 20 nimetatud elamisluba, siis selle artikli lõike 1 kohaselt on see dokument, mille väljastavad liikmesriigid, kui asjaomastel isikutel on selle direktiivi artikli 16 lõikes 2 ette nähtud alaline elamisõigus.

32 Nimetatud direktiivi põhjendusest 8, millest lähtudes tuleb tõlgendada artikli 5 lõiget 2, nähtub aga, et liikmesriikide territooriumile sisenemisel peaksid olema viisanõudest vabastatud liidu kodaniku pereliikmed, kes on juba saanud „elamisloa“. Seega ilmneb, et just asjaolu, et ükskõik missugune elamisluba on saadud direktiivi 2004/38 sätete kohaselt, õigustab viimaste vabastamist viisanõudest.

33 Teiseks, nagu tuleneb ka direktiivi 2004/38 artikli 16 lõikest 2, sõltub alalise elamisõiguse omandamine tingimusest, et pereliikmed on koos asjaomase liidu kodanikuga elanud vastuvõtvas liikmesriigis seaduslikult ja pidevalt viis järjestikust aastat, mis tähendab tingimata, et neil on selles liikmesriigis olnud eelnevalt üle kolmekuuline elamisõigus.

34 Samuti tuleneb direktiivi 2004/38 artikli 20 lõikest 2, et alalise elamisloa võib väljastada üksnes isikutele, kes on eelnevalt saanud liidu kodaniku pereliikme elamisloa.

35 Sellest järeldub, et liidu kodaniku pereliikmed, kellele väljastatakse alaline elamisluba, on tingimata isikud, kes liidu kodaniku pereliikme elamisloa omanikena on olnud eelnevalt viisanõudest vabastatud vastavalt direktiivi 2004/38 artikli 5 lõikele 2.

36 Mis teiseks puudutab selle direktiivi eesmärki, siis olgu märgitud, et nagu Euroopa Kohus on juba tõdenud, seisneb see selles, et aidata kaasa liidu kodanike ja nende pereliikmete, kes ei ole liikmesriigi kodanikud, järkjärgulisele integreerumisele selle liikmesriigi ühiskonda, kuhu nad on elama asunud (vt selle kohta 21. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Ziolkowski ja Szeja, C-424/10 ja C-425/10, EU:C:2011:866, punktid 38 ja 41, ning 17. aprilli 2018. aasta kohtuotsus B ja Vomero, C-316/16 ja C-424/16, EU:C:2018:256, punktid 51 ja 54).

37 Niisuguse eesmärgiga on aga vastuolus see, kui liidu kodaniku pereliikmete poolt alalise elamisõiguse omandamine toob kaasa selle, et nad jäävad ilma viisanõudest vabastusest, mis neil liidu kodaniku pereliikme elamisloa omanikena oli enne selle alalise elamisõiguse saamist.

38 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2004/38 artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi artiklis 20 nimetatud alalise elamisloa omamine vabastab isiku, kes ei ole liikmesriigi kodanik, kuid kes on liidu kodaniku pereliige ja kellel on see alaline elamisluba, liikmesriikide territooriumile sisenemisel viisanõudest.

Teine küsimus

39 Teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2004/38 artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi artiklis 20 nimetatud alalise elamisloa omamine vabastab liidu kodaniku pereliikme, kellel on see elamisluba, viisanõudest, kui selle elamisloa on välja andnud liikmesriik, mis ei kuulu Schengeni alasse.

40 Kõigepealt tuleb märkida, et Schengeni alale kohaldatavad sätted näevad sõnaselgelt ette, et need ei mõjuta liidu kodanike ja nende pereliikmete liikumisvabadust, kes on nendega kaasas või ühinevad nendega, nagu see on tagatud eelkõige direktiiviga 2004/38, nagu märkis ka kohtujurist oma ettepaneku punktides 38–40.

41 Selles osas tuleb tõdeda, et üldiselt kohaldatakse seda direktiivi vahet tegemata kõigi liikmesriikide suhtes, olenemata sellest, kas nad kuuluvad Schengeni alasse või mitte.

42 Mis puudutab nimetatud direktiivi artikli 5 lõiget 2, siis ei sisaldu seal ühtegi konkreetset viidet Schengeni alale, kas siis selleks, et seada selles ette nähtud viisanõudest vabastamise tingimuseks, et elamisloa on välja andnud sellesse alasse kuuluv liikmesriik, või hoopis selleks, et välistada sellise vabastuse andmine isikutele, kellel on elamisluba, mille on väljastanud nimetatud alasse mittekuuluv liikmesriik.

43 Sellest tuleneb, et direktiivi 2004/38 artikli 5 lõikes 2 ette nähtud viisanõudest vabastamine ei piirdu üksnes liidu kodaniku pereliikmetega, kellel on Schengeni alasse kuuluva liikmesriigi väljastatud elamisluba või alaline elamisluba.

44 Seda tõlgendust toetab ka direktiivi 2004/38 artikli 5 lõike 2 kontekst.

45 Nimelt näeb selle direktiivi artikli 3 lõikes 1 sisalduv „üldsäte“ ette, et direktiivi kohaldatakse kõigile liidu kodanikele, kes liiguvad liikmesriiki või elavad liikmesriigis, mille kodanikud nad ei ole, ja nende pereliikmetele, kes on nendega kaasas või ühinevad nendega.

46 Sellest tuleneb just direktiivi 2004/38 artikli 5 lõike 2 tõlgendamisel, et iga liidu kodaniku pereliikmele kohaldatakse selles sättes ette nähtud viisanõudest vabastust. Selliste pereliikmete erinevuse tuvastamine olenevalt liikmesriigist, kes neile alalise elamisloa väljastas, välistab mõnele neist sellise vabastuse andmise ning läheks seega vastuollu nimetatud sättega koostoimes selle direktiivi artikli 3 lõikega 1.

47 Järelikult tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2004/38 artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi artiklis 20 nimetatud alalise elamisloa omamine vabastab liidu kodaniku pereliikme, kellel on see elamisluba, viisanõudest, kui selle loa on välja andnud liikmesriik, mis ei kuulu Schengeni alasse.

Kolmas küsimus

48 Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2004/38 artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et selles artiklis nimetatud elamisloa omamine on piisav tõend selle kohta, et selle elamisloa omanik on liidu kodaniku pereliige, mistõttu on asjaomasel isikul õigus siseneda liikmesriigi territooriumile, ilma et oleks vaja mingit täiendavat kontrollimist või tõendamist, kuna ta on vabastatud viisanõudest selle direktiivi artikli 5 lõike 2 alusel.

49 Selles osas tuleneb eeskätt direktiivi 2004/38 artikli 20 lõike 1 sõnastusest endast, et liikmesriigid võivad väljastada alalise elamisloa üksnes neile isikutele, kes on liidu kodaniku pereliikmed.

50 Sellest järeldub, et alalise elamisloa väljaandmine liikmesriigi poolt tähendab, et liikmesriik on tingimata eelnevalt kontrollinud, kas asjaomasel isikul on see staatus.

51 Järelikult ei ole vaja nimetatud staatust täiendavalt kontrollida.

52 Lisaks, nagu Euroopa Kohus on juba märkinud, tähendab direktiivi 2004/38 artiklis 10 viidatud elamisloa andmine ametlikku kinnitust asjaomase isiku faktilise ja õigusliku olukorra kohta selle direktiivi seisukohast (vt selle kohta 21. juuli 2011. aasta kohtuotsus Dias, C-325/09, EU:C:2011:498, punkt 48; 18. detsembri 2014. aasta kohtuotsus McCarthy jt, C-202/13, EU:C:2014:2450, punkt 49, ning 27. juuni 2018. aasta kohtuotsus Diallo, C-246/17, EU:C:2018:499, punkt 48).

53 Analoogia alusel tuleb asuda seisukohale, et nimetatud direktiivi artiklis 20 nimetatud alalise elamisloa väljaandmine tähendab samuti ametlikku kinnitust asjaomase isiku olukorra kohta, mida tõendab see dokument.

54 Sellest tuleneb, et alaline elamisluba võib iseenesest tõendada seda, et seda elamisluba omav isik on liidu kodaniku pereliige.

55 Eeltoodud kaalutlusi arvesse võttes tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2004/38 artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et selles artiklis nimetatud elamisloa omamine on piisav tõend selle kohta, et selle elamisloa omanik on liidu kodaniku pereliige, mistõttu on asjaomasel isikul õigus siseneda liikmesriigi territooriumile, ilma et oleks vaja mingit täiendavat kontrollimist või tõendamist, kuna ta on vabastatud viisanõudest selle direktiivi artikli 5 lõike 2 alusel.

Neljas ja viies küsimus

56 Kolmandale küsimusele antud vastust arvestades ei ole neljandale ja viiendale küsimustele vaja vastata.

Kohtukulud

57 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

1. **Euroopa Parlamendi ja nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiivi 2004/38/EÜ, mis käsitleb Euroopa Liidu kodanike ja nende pereliikmete õigust liikuda ja elada vabalt liikmesriikide territooriumil ning millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1612/68 ja tunnistatakse kehtetuks direktiivid 64/221/EMÜ, 68/360/EMÜ, 72/194/EMÜ, 73/148/EMÜ, 75/34/EMÜ, 75/35/EMÜ, 90/364/EMÜ, 90/365/EMÜ ja 93/96/EMÜ, artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi artiklis 20 nimetatud alalise elamisloa omamine vabastab isiku, kes ei ole liikmesriigi kodanik, kuid kes on liidu kodaniku pereliige ja kellel on see alaline elamisluba, liikmesriikide territooriumile sisenemisel viisanõudest.**

2. **Direktiivi 2004/38 artikli 5 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et selle direktiivi artiklis 20 nimetatud alalise elamisloa omamine vabastab liidu kodaniku pereliikme, kellel on see elamisluba, viisanõudest, kui selle loa on välja andnud liikmesriik, mis ei kuulu Schengeni alasse.**

3. **Direktiivi 2004/38 artiklit 20 tuleb tõlgendada nii, et selles artiklis nimetatud elamisloa omamine on piisav tõend selle kohta, et selle elamisloa omanik on liidu kodaniku pereliige, mistõttu on asjaomasel isikul õigus siseneda liikmesriigi territooriumile, ilma et oleks vaja mingit täiendavat kontrollimist või tõendamist, kuna ta on vabastatud viisanõudest selle direktiivi artikli 5 lõike 2 alusel.**

Allkirjad